

Профорієнтаційна робота в ліцеї

Один мудрий письменник сказав: «Щастя – це коли вранці відчуваєш бажання йти на роботу, а ввечері хочеться йти додому». Дуже просто, правда? Але тільки на перший погляд. Часто можна зустріти людину у якої немає бажання йти на роботу, але це не означає, що ця людина ледача або бездарна. Просто вона вибрала не ту професію яка б відповідала рисам її характеру, прагненням душі. І щоб цього не сталося, потрібно допомогти учневі знайти своє місце у житті. Але чи зможе дитина без допомоги старших опанувати свої дії, щоб обрати вірний життєвий шлях?. Особливо зараз, коли наша держава перебуває в умовах періоду до ринкових відносин, створюються нові форми власності та нові умови ринку праці. І тому важливо, щоб учні зробили своєчасний та обґрунтований вибір професії та навчального закладу, для подальшого розвитку своєї особистості, авторитету у суспільстві, колективі, ефективної реалізації свого потенціалу.

Якщо вибір професії зроблено, то це приносить великі розчарування, психологічну виснаженість та соціальні втрати (ускладнення в навчанні, труднощі в працевлаштуванні та в процесі самої професійної діяльності). І тому постає важливе питання в організації та проведенні профорієнтаційної роботи в школі, щоб допомогти учневі «не заблукати» в тенетах важких умов ринку праці.

«Професійна спрямованість – складне психологічне утворення, яке впливає на вибір професії і є тією дієвою силою, що спонукає особистість шукати такий вид діяльності, в якому найбільш повно втілюються її творчі можливості, реалізуються інтереси та нахили, ідеали, духовні потяги та потреби».

Виходячи з цього, основними завданнями професійної орієнтації є:

- створення умов для вибору професії, разом з тим формування здатності до самостійного й усвідомленого рішення щодо свого вибору;
- вселити віру у власні сили та бачення перспективи кращого розвитку свого майбутнього. Потрібно не просто мріяти, а цілеспрямовано йти до мрії;
- допомога учневі зосередитися та розібратися в тому, чого він «хоче» – його бажання, інтереси, нахили, і що він «може» – які в нього знання, здібності, стан здоров'я, і наскільки виникає «потреба» його вибору на ринку праці.

Профорієнтаційна робота не виходить за рамки навчально-виховного процесу, але й не отожднюється з ним. Це – складна, динамічна система, яка функціонує в суспільному та особистісному планах, взаємопов'язаних між собою. В профорієнтаційній роботі враховуються всі структурні елементи системи, особливості розвитку і формування особистості школяра на різних вікових етапах. Профорієнтаційна робота в школі проводиться від першого до випускного класу. Більше того, учень зазнає «впливів профінформаційного характеру» і поза школою (сім'я, школа, друзі, телебачення, література). Методика проведення профінформаційної роботи різна, враховуючи вік учнів.

У Положенні про професійну орієнтацію молоді, яка навчається, визначено етапи профорієнтаційної роботи зі школярами різного віку:

Початковий (пропедевтичний). Ознайомлення дітей у процесі навчальної, позакласної та позашкільної роботи з найпоширенішими професіями, виховання позитивного ставлення до різних видів трудової та професійної діяльності,

інтересу до пізнання своєї особистості, формування початкових умінь і навичок, здатності до взаємодії з іншими особами в процесі діяльності. Результат – сформоване у молодших школярів ставлення до себе, суспільства і професійної діяльності.

Пізнавально-пошуковий (5-7 класи). Передбачає: формування ціннісних орієнтацій, мотивації самопізнання, установки на власну активність у професійному самовизначенні та оволодінні професійною діяльністю; систематичне ознайомлення з професіями у навчально-виховному процесі; формування умінь самооцінки, самоаналізу з метою усвідомлення власної професійної спрямованості; консультування щодо вибору профілю подальшої освіти, форм трудової підготовки. Результат – вибір напрямку (профілю) навчання, продовження освіти у 8-9 класах.

Базовий (визначальний) (8-9 (8-12) класи). Здійснюється вивчення наукових основ вибору професії, класифікаційних ознак професії, вимог професій до людини, основних професійно важливих якостей, правил вибору професії; оволодіння методиками самопізнання, самооцінки; розвиток індивідуальних професійно важливих якостей; формування вміння зіставляти вимоги, необхідні для здобуття конкретної професії, з власними можливостями та кон'юктурою ринку праці; створення умов для випробування можливостей учнів у різних видах трудової діяльності (консультації щодо вибору професії та навчального закладу; проведення професійного відбору для випускників загальноосвітніх навчально-виховних закладів).

Результат – сформованість особистісна значущого сенсу вибору професії, певної професійної спрямованості, професійне самовизначення учнів, готовність до зміни професійної спрямованості та переорієнтації на суміжні професії, на інші види діяльності відповідно до індивідуальних особливостей учнів та результатів профвідбору.

Але хто ж має допомогти учневі визначитися у своїй професійній спрямованості, зробити вибір та в майбутньому відчутти щастя життєвої реалізації? Якщо в школі немає психолога, то цим повинен займатися профорієнтатор або класний керівник.

Я працюю в ліцеї вчителем трудового навчання уже дванадцять років, крім того, я – класний керівник. І, правду кажучи, важко займатися профорієнтаційною роботою, якщо не відведений на це час. В 2009 році у навчальному закладі впроваджено вивчення курсу «Людина і світ професій» для учнів 9 класів та «Побудова кар'єри» для учнів 10-11 класів, на це відведено одна година на тиждень. Курс складається з тридцяти п'яти кроків (занять) до мети. Ми користуємося робочим зошитом та програмою курсу. За формою роботи заняття поділяються на лекції, бесіди, екскурсії, тренінги, семінари.

Такі заняття носять міжпредметний характер, тому їх можна проводити як інтегровані уроки.

Під час наших зустрічей із старшокласниками я намагаюся якнайбільше допомогти «знайти своє місце у житті кожній дитині». Насамперед, разом з ними визначаємо які умови оптимального вибору професії, які права мають учні щодо їх вибору. Складаємо план-модель професійного самовизначення.

Ознайомлюємося з таблицею класифікацій професій та визначаємо до якого типу відноситься та професія, яку вибрав учень. І що важливо, діти складають «Схему карти життя», де визначають «хто вони такі», який шлях встигли пройти, куди вони йдуть, що потрібно зробити, щоб дійти до мети, якої допомоги вони потребують. Учні вчаться організовувати власну працю, складають графік робочого часу. Крім того, разом визначаємо, які в них особливості мислення, пам'яті, уваги. Наскільки розвинута воля, який властивий їм тип темпераменту, які риси характеру потрібно розвивати в собі для кращого володіння професією. Розігруємо конфліктні ситуації, шукаючи правильний вихід з них, вчимося уникати помилок при виборі професії та навчаємося основним правилам спілкування.

Отже, визначаємо професійну спрямованість кожного учня. Крім того наші зустрічі ми закінчуємо висловом «Все в наших руках!» і нехай це дійсно буде так.

Провідна роль у цій роботі належить мені як класному керівникові. Я упродовж тривалого часу спостерігаю за учнями свого класу, вивчаю їх індивідуальні особливості, інтереси, здібності й нахили, контактую з батьками, знаю виховний потенціал кожної сім'ї. Це дає мені змогу організувати профорієнтаційну роботу на належному рівні.

Серед форм такої роботи, найефективнішими є екскурсії, зустрічі з фахівцями, колишніми випускниками, вечори, диспути, конференції, класні години, заняття в гуртках, факультативи, що дає змогу спостерігати за розвитком в учнів професійних інтересів.

Загальношкільні заходи

1. Випуск тематичних газет до професійних свят.
2. Загальношкільні збори «Світ професій (зустрічі з представниками різних професій)» за типом бесід з профілактики правопорушень.
3. Відвідання ярмарки професій, вищих і середніх професійних навчальних закладів (в рамках дня відкритих дверей).
4. Тематичні виставки: «Вибір професії. Ким стати?», «Світ моїх захоплень», «Я мамині ціную руки».
5. Конкурс малюнків «Моя майбутня професія», «Мама, тато на роботі».
6. Проведення Тижня профорієнтаційної роботи.
7. Організація предметних тижнів, олімпіад.
8. Знайомство з професіями на уроках економіки, праці та інших навчальних предметів.
9. Організація суспільно-корисної праці школярів, як проба сил для вибору майбутньої професії (громадські доручення і т.д.).
10. Екскурсії до центру зайнятості та на підприємства.

**Гуляс Наталія Миколаївна – старший вихователь,
вчитель трудового навчання вищої категорії**